

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACHA401

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	25-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 BACHA401 1 OBE 2023 VÅR Haugesund		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	231
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	12100
----------------------	-------

Sett hake dersom Ja
besvarelsen kan brukes
som eksempel i
undervisning?:

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	7
Andre medlemmer i gruppen:	223, 232

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

La sangen blomstre

En kvalitativ studie om sang i barnehagen

Let the music grow

A qualitative study about the use of song in the kindergarten

Brit Oddny Nygård, Ingvild Totland og Marie Nesvåg

Barnehagelærer – arbeidsplassbasert.

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag.

Veileder: Rebecca Almås

Innleveringsdato: 25.05.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Da vi skulle velge tema for vår bacheloroppgave visste vi tidlig at vi ville at den skulle handle om sang i barnehagen.

Vi har hatt noe ulikt forhold til sang tidligere, Ingvild har vært engasjert i sang og hatt ett bevisst forhold til sang og barn lenge. Marie og Brit Oddny har også likt og brukt sang mye, men først da vi hadde faget Kunst, kultur og kreativitet i tredje studieår fikk de en enda større forståelse av muligheten som ligger i å bruke sang i barnehage. Læren om musikkpraktisk klokskap gjorde alle nysgjerrige, dette ønsker vi å lære mer om var tanken etter faget var avsluttet våren 2022.

Veien mot en ferdig bachelor har vært omfattende. Det er tidkrevende, men samarbeidet oss imellom har vært veldig bra. Vi opplever at vi er støttende, lydhøre og vi har tatt oss tid til gode refleksjoner sammen.

Vi vil takke våre gode medstudenter og faglærere som har vært der når vi har trengt dem. Vi vil takke familiene våre som har gitt oss tid og rom til å jobbe med oppgaven. En ekstra takk til Jarle Nygård og Synnøve Totland som har lest korrektur for oss. Vi vil også rette en stor takk til vår veileder Rebecca Almås for god rettleiding og for å ha vært vår trygge havn. Til slutt må vi takke alle barna vi er så heldige å få være sammen med hver dag på jobb i barnehagen; dere viser oss daglig ekte sangglede, vi gleder oss til å synge sammen med dere i jobben som barnehagelærere!

Abstract

This thesis explores the challenges and opportunities faced by kindergarten teachers in their work with singing activities in kindergartens. The motivation behind this research is the observation that singing does not receive sufficient emphasis in the daily routines of many kindergartens and is often nearly absent. The aim of this study is to promote the importance of singing in kindergartens and provide it with the recognition it deserves.

The informants selected for this study were kindergarten teachers with a specific interest in and commitment to singing and music. The rationale behind this choice is that these teachers are likely to approach singing activities with greater awareness and dedication than those who do not share the same level of interest. The research methodology employed was semi-structured interviews, and the theoretical framework drew upon the significance of singing in the kindergarten setting, the musically inclined individual, and the children's own singing culture.

The findings highlight that by recognizing the intrinsic value of singing, as well as its practical benefits, singing activities offer diverse opportunities in kindergartens. The identified challenges can be systematically addressed by the staff, enabling the development of a positive singing culture within the kindergarten environment. Through this research, we emphasize the need to prioritize and integrate singing activities in kindergartens, thus enriching the overall experience and development of the children.

Sammendrag

I denne oppgaven har vi jobbet med problemstillingen «Hvilke muligheter og utfordringer møter tre barnehagelærere i sitt arbeid med sang i barnehagen»? Bakgrunnen for problemstillingen vår er at vi opplever at sangen ikke får nok plass i barnehagehverdagen. I mange barnehager er den nesten fraværende. Vi ønsker å fremme sangen i barnehagen og gi den den plassen vi synes den fortjener.

Vi valgte å bruke barnehagelærere med interesse for sang og musikk som informanter. Vår tanke er at de jobber mer bevisst med sangen enn barnehagelærere som ikke har den store interessen eller ser viktigheten av det. Vi brukte semistrukturert intervju som forskningsmetode og teorigrunnlaget vårt er basert på sangens betydning i barnehagen, det musiske menneske og barnas egen sangkultur.

Resultatene vi fant er at ved å anerkjenne sangens egenverdi, men også dens nytteverdi, gir sangen mangfoldige muligheter i barnehagen. Utfordringene kan arbeides systematisk med i personalet og på den måten kan vi bygge en positiv sangkultur i barnehagen.

Innhold

Forord.....	2
Abstract	3
Sammendrag	4
1. Innledning.....	8
1.1. Definisjon av sang.....	8
1.2. Sang i et samfunnsperspektiv.....	9
1.3. Sang i barnehagen	10
1.4. Bakgrunn for problemstilling.....	11
1.5. Presentasjon av problemstilling	11
1.5.1. Presiseringer av problemstillingen.....	12
1.6. Videre struktur.....	12
2. Teorikapittel	14
2.1. Det musiske mennesket	14
2.2. Sang som en del av barnekulturen	15
2.3. Sangens verdi i barnehagen.....	16
2.3.1. Sang som danning	17
2.3.2. Samspill og felleskap	18
2.3.3. Tilvenning og sang som overgangsobjekt	19
2.3.4. Språk.....	19

2.3.5.	Glede	20
2.4.	Den syngende barnehagelæreren	21
2.4.1.	Den lekne rollemodellen	21
2.4.2.	Stemmeskam og barndomsbrudd	22
2.4.3.	Barnehagelæreren som kulturformidler	23
3.	Metodekapittel.....	24
3.1.	Kvalitativ tilnærming.....	24
3.2.	Semistrukturert intervju	24
3.3.	Valg av informanter	25
3.4.	Gjennomføring av datainnsamling	26
3.5.	Analyse metode	27
3.6.	Etiske overveielser	28
3.6.1.	Personvern	28
3.6.2.	Reliabilitet og validitet	28
4.	Analysekapittel.....	30
4.1.	Egen sangglede	30
4.2.	Samhold, samspill og glede	31
4.3.	Muligheter gjennom arbeid med sang i barnehagen.....	32
4.3.1.	Sang i tilvenningen	32
4.3.2.	Sang som pedagogisk verktøy	33
4.3.3.	Spontansang og sang i overganger	34

4.4.	Utfordringer	35
4.4.1.	Sangkultur i barnehagen	35
4.4.2.	Sang i utdanningen	36
5.	Drøfting	38
5.1.	Sangens muligheter	38
5.1.1.	«Sang favner store deler av Rammeplanen»	39
5.2.	Utfordringer med barnehagens sangkultur	41
7.	Oppsummerende konklusjon	44
8.	Kildeliste	45
9.	Vedlegg	49
9.1.	Intervjuguide	49
9.2.	Samtykkeskjema	50

1. Innledning

Etter å ha jobbet i barnehage i 15-20 år, opplever vi at sangen i barnehagen ikke får nok plass. Nylige rapporter fra forskningsgruppen «Sangbarsk» viser at det imidlertid synges en god del i barnehager og at sangen er høyt verdsatt i barnehagen (Knigge et al., 2021). Forskning gjort på bestilling fra Universitetet i Stavanger sier imidlertid det motsatte; det synges lite i norske barnehager i dag (Björnström, 2020). Det det enes om er imidlertid at det er stor variasjon mellom kvalitet i sangvalg, hvordan sangen utnyttes i barnehagehverdagen og hvem som tar sangen i bruk.

Sangens betydning for mennesket er vel dokumentert gjennom litteratur og forskning (Bjørkvold, 2020; Kulset, 2021; Brean & Skeie, 2021), og vi har de siste årene fått innblikk i både demenskor, det syngende fellesskapet mellom balkongene under koronapandemien og ikke minst i vår hverdag; barnas sangglede i barnehagene vi arbeider i. «Sangbarsk» (Balsnes et al., 2022, 29-65) har undersøkt hvor mye, hva og hvordan det synges i norske barnehager. Et signifikant funn i denne undersøkelsen er at barnehagelærerens musikalske kompetanse er avgjørende for hvor vidt og i hvilken grad sangen tas i bruk i barnehagen. Vi ønsker etter endt utdanning å gi sangen mer rom og anerkjennelse når vi skal lede barn og personale i barnehagehverdagen. Vi har dermed valgt et didaktisk perspektiv i vår oppgave der formålet er få innsikt i hvordan barnehagelærere arbeider med sang, med vekt på hvilke muligheter og utfordringer barnehagelæreren møter for å blant annet styrke vår egen kompetanse slik at vi blir tryggere i å gi sangen en større plass i vårt arbeid i barnehagen. Kanskje er det også andre som kan ha utbytte av funnene fra vårt prosjekt og at vårt prosjekt kan være et lite bidrag til feltet om sang i barnehagen?

1.1. Definisjon av sang

I følge Store Norske Leksikon er sang et komponert eller improvisert musikkstykke som fremføres ved hjelp av den menneskelige stemme. Betegnelsen brukes både om den musikalske formen sang og aktiviteten å synge (Ruud, 2022). En sang er altså noe andre har diktet, eller noe vi dikter selv, og det er stemmen vår vi bruker for å uttrykke sang. Sangen er altså ikke avhengig av instrumenter eller bevegelser. Det står ikke noe om hvem som kan

synges, hvor det kan synges eller når. Det er altså få, om ingen, regler knyttet til sang og det å synges.

1.2. Sang i et samfunnsperspektiv

Vi møter sang gjennom hele livet vårt, fra vugge til grav. Sangen er ofte til stede under store begivenheter og markeringer, det synges bursdagssanger, 17. marsanger og julesanger for å nevne noen. Vi møter sangen i religiøse sammenkomster, både til dåp og til begravelse.

I markeringene etter terroren 22. juli 2011 møter vi også sangen. Under rosetogene 25. juli sto mennesker utsatt for terroren, pårørende, politikere og kronprinsparet sammen med 200 000 mennesker på Youngstorget, løftet rosene opp og sang «Til ungdommen» (Stang & Ryste, 2023). Vi mener dette viser at når et nasjonalt traume rammer oss, trenger vi noe å samle oss rundt. Da er sangen noe vi søker til som kan gå på tvers av landegrenser, alder, religioner og tro. Vi finner trøst i sangen.

Da koronapandemien stengte ned samfunnet våren 2020 fant vi også frem sangen. Sang og musikk fikk en viktig rolle, det ble både en trøst og en vitamininnsprøytning. Det spredte seg flere muligheter til å synges sammen på sosiale medier (Dagsavisen, 2020). Dette ble også gjort på våre arbeidsplasser. Personalet laget samlingsstunder der sang og fortellinger ble filmet og publisert for foreldre.

Korsang har historisk sett vært en viktig del av den norske skolen og var lenge essensielt både som allmennkunnskap, dannelsesfag og som innhold i undervisningen. I boken «Samsang gjennom livsløpet» skriver Balsnes et al (2022, s. 31-33) at fra 1700-tallet var hovedhensikten med sang i skolen å forbedre kirkesangen. Slik var det frem til 1848 da sangen ble løsrevet fra kristendomsundervisningen. Men sangen skulle fremdeles ha et formål, den skulle være med på å gi barna en moralsk utvikling og den nasjonale identitet skulle fremheves. Målet var at barna skulle synges vakkert og riktig. Gjennom 1900-tallet var det vi nå kaller for Læreplanen i utvikling, sangen var en del av den, og samhold og glede kom inn som et formål, men fremdeles var det et fokus på å synges pent, sangen skulle være estetisk. Først i 1987 kom en læreplan hvor det ikke var nevnt at å synges pent og riktig var en del av sangen i skolen (Balsnes et al., 2022, s. 31-33).

1.3. Sang i barnehagen

Silje Valde Onsrud (2019, s. 48) skriver i sin artikkel «Sang som meningsskaping og danning i barnehagen» at helt siden barnehager oppsto i regi Fredrich Føbel (1782-1852), har sangen hatt en sentral rolle i barnehagen. Sangen er en uttrykksform som er naturlig for barn, og et viktig redskap i barneoppdragelsen. Å synge sammen med andre har flere positive innvirkninger for oss. Det kan ses i det fysiske, vi får bedre pustekapasitet, og det er med på å bygge sosiale relasjoner. Når man synger sammen med andre kan det gi oss en følelse av mestring. Å ha et felles fokus og gjøre noe sammen med andre er med å øke livskvaliteten vår (Kulset, 2018, s. 77).

I 1975 kom Barnehageloven, og Rammeplan for barnehagen kom i 1995. Som læreplanen i skolen har også Rammeplanen vært i utvikling. Den gjeldende versjonen er fra 2017. Også her kan vi se at sangens plass har endret seg. I den første utgaven var det lagt vekt på at barnehagen skulle ha sanger med tradisjoner og røtter i den norske kulturen. I de påfølgende versjonene er ikke lenger sangen nevnt som en spesifikk uttrykksmåte, men nevnt sammen med litteratur, bøker, musikk og kreativ virksomhet. I den siste og gjeldene versjonen er sang nevnt bare en gang og det er under fagområdet kommunikasjon, språk og tekst. Sangen er ikke lenger nevnt under kunstfagene (Balsnes et al., 2022, s. 33-34).

Gjennom studiet har vi jobbet med barnehagens styringsdokument, med mest fokus på Rammeplan for barnehagen. Vi har undret oss over at sang bare er nevnt under kommunikasjon, språk og tekst. Det kan kanskje tolkes som at sang er noe vi kun skal gjøre for språkutviklingen, og vi frykter at sangens betydning blir degradert til bare en instrumentell funksjon. Dette trigget vår nysgjerrighet for holdninger til sang i barnehagen og var med på å danne grunnlaget for vår problemstilling.

Når personalet i barnehagen synger sammen med barna i barnehagen er dette ofte knyttet til bestemte situasjoner; som samlinger, måltid og overganger (Knigge et al., 2021). Dette er som oftest sanger som er komponert med en fast melodi og innhold. Vi er imidlertid også oppmerksomme på at det synges i barnehagen utover den voksenstyrte sangen, gjennom barns spontane sang. Den omhandler oftest noe som barn er opptatt av, de bruker melodier de kjenner til, eller lager melodi selv. Den spontane sangen kan vi høre både når barnet er alene og når det er sammen med andre. Som voksne skal vi være lydhøre, anerkjennende og

imøtekommende for barnas kultur. Denne sangen kommer på eget initiativ fra barnet og er en viktig del av barnekulturen (Gallefoss, 2022, s. 11).

1.4. Bakgrunn for problemstilling

I løpet av utdanningen vår har vi hatt praksis i flere barnehager, med varierende opplevelser når det kommer til bruk av sang i de ulike barnehagene. I noen av barnehagene ble det brukt sang knyttet til aktiviteter, overganger og i samlinger, og i tillegg så var den spontane sangen til stede. Men vi opplevde også barnehager der sangen nesten var fraværende, og det ble brukt mye musikk fra Spotify fremfor å synge eller spille selv. Her savnet vi sangen, og ønsker derfor å se på hvordan barnehagelærere med interesse for sang og musikk bruker sang i barnehagen. Møter de motstand, og eventuelt hvilke metoder brukes for å møte denne motstanden? Hvilke muligheter opplever de sangen har som et pedagogisk virkemiddel og hvordan kan didaktikken og sangen ses sammen?

1.5. Presentasjon av problemstilling

Utgangspunktet for problemstillingen vår er at vi vil tilegne oss innsikt om hvordan det arbeides med sang i barnehagen og hvilke muligheter som ligger i dette arbeidet. Vi ønsker også å få kjennskap til utfordringer knyttet til sang i barnehagen og hvordan vi kan arbeide med disse utfordringene. Med bakgrunn i dette har vi utformet følgende problemstilling:

«Hvilke muligheter og utfordringer møter tre barnehagelærere i sitt arbeid med sang i barnehagen?»

Vi har valgt å bruke semistrukturert intervju som metode for datainnsamlingen vår. Bevisst oppsøkte vi tre barnehagelærere som har et engasjement for sang og musikk i barnehagehverdagen. Begrunnelsen for valget er at vi tror barnehagelærere som tar sangen aktivt i bruk i barnehagen har høy faglig kompetanse rundt didaktikken.

Vi vil høre erfaringer knyttet til utfordringer som kan oppstå, og hvordan arbeide med de utfordringene.

1.5.1. Presiseringer av problemstillingen

Tiri Bergesen Schei (2019) bruker begrepet musikkpraktisk klokskap. Hun poengterer at det er stor forskjell på å ha en musikkfaglig klokskap (kompetanse) og en musikkpraktisk klokskap. Musikkpraktisk klokskap handler om evnen til å vite hvordan en skal ta i bruk den faglige og pedagogiske kompetansen. Dette begrepet handler blant annet om evnen til å utvise dømmekraft; hva tid og hvordan skal og bør en respondere på barnas innspill? Hvordan kan vi planlegge klokt for meningsfulle og utviklende musikalske samspill i barnehagen?

Vi skal etter at denne utdanningen er fullført, alle tre tilbake i arbeidet i barnehagen. Vi ønsker at en konsekvens av denne utdanningen er at vi i større grad løfter frem sangen i barnehagen. Vi vet også at det blir forventet av oss at vi skal lede både barn og kollegaer i sang. I dette ønsker vi å ha med oss kunnskap som begrunner sangens verdi. I tillegg til de teoretiske perspektivene vi tar med oss, ønsker vi å lære av de som har lyktes med dette. Med andre ord ønsker vi med denne oppgaven å starte arbeidet med å utvikle vår musikkpraktiske klokskap. For å finne strategier og didaktiske arbeidsmåter vi selv kan teste ut og erfare, ønsker vi derfor å lære av andre barnehagelærere som bruker sangen aktivt i barnehagen. Det var derfor naturlig for oss å finne informanter som er engasjert i sangen og bruker dette aktivt i hverdagen.

1.6. Videre struktur

I denne delen vil vi forklare hvordan oppgaven er bygget opp. Kapittel 2 omhandler teori. Dette kapittelet er delt opp i fire deler: Det musiske mennesket, sang som del av barnekulturen, sangens verdi i barnehagen og den syngende barnehagelæreren. Vi har samlet relevant teori og forskning fra pensumbøker, artikler, styringsdokumenter og Rammeplan for barnehagen. Deretter går vi inn i de metodiske sidene ved vårt prosjekt, der vi blant annet utdyper den kvalitative tilnærmingen til vår forskning, før vi i kapittel 4 presenterer vår analyse. Her vil vi presentere de mest sentrale funnene fra det empiriske arbeidet. Disse danner sammen med det teoretiske rammeverket for oppgaven, grunnlaget for drøftingen i kapittel 5. Avslutningsvis vil vi avrunde oppgaven med å trekke linjer mellom

drøfting og problemstilling for å antyde en konklusjon og en oppsummering av oppgaven i sin helhet.

2. Teorikapittel

Hensikten med teoridelen er å få en dypere forståelse for mulighetene og utfordringene knyttet til sang i barnehagen. Vi vil presentere det som har vært vårt teoretiske rammeverk for oppgaven. Vi presentere også ulike perspektiver på hva sang i barnehagen er, sangens verdi og barnehagelærerens rolle i sangarbeid i barnehagen. Noen teoretiske begreper som har vært sentrale i vår oppgave er barndomsbrudd, stemmeskam og barnehagelæreren som kulturformidler. Vår helhetlige oppfatning og forståelse av sang og musikkens betydning for mennesket har også vært en sentral del av denne oppgaven. Et slikt overordnet fagsyn kan sies å skrive seg inn i en tradisjon som kan knyttes til Jon- Roar Bjørkvolds begrep; det musiske mennesket. Vi vil derfor begynne dette teorikapittelet med å gjøre rede for dette begrepet som har vært formende for vår drivkraft for å gå inn i dette prosjektet.

2.1. Det musiske mennesket

Jon-Roar Bjørkvold skriver i sin bok «Det musiske menneske» (2020, s. 17) at ufødte barn reagerer på lyd, bevegelse og rytme. Dette er de musiske grunnelementene og de preger sansesystemet vårt lenge før fødsel. Fosteret kan etter hvert lytte, altså bevisst registrere lyd, og også huske lydinstrykk (Bjørkvold, 2020, s. 18). Morens stemme er den som påvirker fosteret mest. Hennes stemme er musikalsk morsmål i sin spede begynnelse. Det er ikke selve ordene moren sier, og betydningen av disse, som betyr noe for fosteret. Det er morsstemmens musikk, i tonefall og stemmefarge, registerskifte, rytme, tempo og dynamikk som betyr noe for fosteret. Morens stemme blir forsterket av tilhørende kroppsbevegelser og biokjemiske ladninger, og sammen gir dette varige virkninger for fosteret (Bjørkvold, 2020, s. 21). Når barnet blir født, gjenkjenner det morens stemme og den gir trygghet i overgangen fra foster til spedbarn. Morens stemme, språkets musikk og sang fra fosterstadiet, er selve innvielsesritualet til menneskets væren som et kommuniserende og sosialt vesen (Bjørkvold, 2020, s. 22).

Are Brean og Geir Olve Skeie skriver i sin bok «Musikk og hjernen» (2021, s. 20) at når mennesket reiste seg opp ble bekkenet smalere og trangere, noe som igjen førte til at barna måtte fødes før hjernen deres var tilstrekkelig utviklet. Menneskebarnet er hjelpeløst når

det fødes og trenger en slags «livmor-surrogat» for å skape trygghet og tilhørighet når det kommer ut av magen. Kontakt gjennom lyd kan være den tryggheten barna trenger og sangen mellom mor og barn blir den første og viktigste «avstandskontakten» når barnet ikke lenger ligger i livmoren. Vi snakker instinktivt syngende for barn og musikken er deres naturlige språk. Brean og Skeie (2021, s. 21) skriver videre at babyer får høyere reduksjon av stressnivåer i kroppen når mor synger enn når hun snakker med babyen sin. De mener at dette viser at babyer har en medfødt tendens til å foretrekke sang. Slik å forstå, kan vi si at mennesket er født musisk.

Vi er kjent med at mennesker er født med evnen til sosialt samspill, men vi er også født med evnen til musiske samspill (Gallefoss, 2022, s. 9). Vi kan utøve musikk, glede oss over musikk, være musiske og være i musikken. Musikken er universell og finnes i alle kjente menneskelige kulturer, til alle tider og i alle religioner (Brean & Skeie, 2021, s. 17).

2.2. Sang som en del av barnekulturen

Studien til Sangbarsk (Knigge et al., 2021) viser at det synges mye i norske barnehager og at sangen ikke er så «truet» som det har vært antakelser om. Studien viser at det synges blant annet i samlinger og felles aktiviteter i barnehagen som måltider, høytider og feiringer, tema-arbeid, det synges fra begynnelsen til slutt. Det synges mest norske barnesanger, men også sanger fra filmer, engelske sanger, sanger fra populærmusikk, høytidssanger, religiøse sanger og samiske sanger. Det synges både med og uten instrumenter eller musikk til. Det synges mest på småbarnsavdelinger og mindre jo eldre barna blir.

I tillegg til sangen som ledes av de voksne i barnehagen kommer mye av sangen i barnehagen i form av barns egen spontansang. Når vi snakker om sang og musikk i barnehagen snakker vi ofte om barnekultur og ulike former for kulturuttrykk. I denne sammenheng skiller vi gjerne mellom kultur laget *for* barn, *med* barn eller *av* barn (Sæther & Angelo, 2019, s. 95). I forhold til sangarbeidet i barnehagen er gjerne sanger fra barne-tv definert som kulturuttrykk for barn. En vesentlig del av barnekulturen er imidlertid musikken barna selv skaper; altså kulturuttrykk *av* barn, da ofte i form av spontansang. Spontansang omfatter både kroppsbevegelser, sang, ord, lyder, regler og rytmiske verbale uttrykk.

Barn i barnehagealder synger spontant i flere situasjoner, ofte uten at de selv er bevisste på det. Spontansangen skjer når barn nynner og synger mens de gjør andre ting. De kan imitere lyder til det de holder på med. For eksempel imitere lyder når de leker med brannbil eller når de nynner og synger mens de sitter og tegner. Barn kan også nynne på sanger de har hørt fra reklame, barne-tv eller populærmusikk. Det er en del av den sanglige utviklingen, der barnet ikke gjør en og en ting, men både synger, nynner, leker, lager egne tekster eller egne tanker.

Barnehagelæreren og personale i barnehagen kan bidra i denne utviklingen hos barna både på fremmende og hemmende måte. På fremmende måte ved å være bevisst på bruken av sang, rim og regler med barna. Og hemmende måte dersom barnehagelæreren og personalet utgir et ubehag i situasjoner der barna synger eller nynner (Turøy, 2019, s. 110-111). Et eksempel på hemmende måte kan være om den voksne «hysjer» på barna og sier at det skal være ro, om barna synger eller nynner mens de tegner eller i et måltid. Noe som kan utløse spontansang er følelsen av glede (Sæther, 2016, s. 104-105).

Den tidligste formen for spontansang kalles for *flytende sang* (Sæther & Angelo, 2012, s. 105). Det kan være når små barn lager gurglelyder for å oppnå kontakt eller trøst. Eldre barn bruker gjerne *ferdigsanger* i sin spontansang. Da tar barna i bruk sanger som allerede finnes og bruker dem på sin egen måte. Barn bruker også *formler* i sin spontansang. Det kan for eksempel være sanger med en forventning om noe de gleder seg til («nå skal vi bake kake»), eller sanger med en ertende tone («erta berta») (Sæther & Angelo, 2012, s. 108).

2.3. Sangens verdi i barnehagen

Sang i barnehagen bør ha en egenverdi, men vi må også anerkjenne dens nytteverdi. Morten Sæther skriver i «musikalsk utvikling -en helhet» (2019, s. 77) at musikkens egenverdi bør anerkjennes i barnehagen. Med dette mener han opplevelsene man får av å musisere, musikk som kulturuttrykk, selvuttrykk og musikk som erkjennelsesvei må tilkjennes verdi. Selv om vi erkjenner musikkens egenverdi, har den også en nytteverdi. Egenverdi og nytteverdi er ikke nødvendigvis motsetninger når man arbeider med musikk i barnehagen (Sæther, 2019, s. 77). I barnehagen kan vi synge fordi barn liker det, men også fordi det har en sammenheng med andre utviklingsområder.

Som Ingunn Gallefoss skriver om det musiske og dens plass i rammeplanen, det er opp til den enkelte barnehage å avgjøre hvordan og i hvilken grad de ønsker å jobbe med det musiske og hvor stor plass sangen skal ha i den enkelte barnehage.

Det kan være avgjørende hvilken rolle sangen har i barnehagen ut fra hvor reflektert barnehagelæreren er. Det er forskjell på å ha en bevisst tanke på hvorfor vi synger og hvilke muligheter sangen gir oss i arbeidet, eller er det noe vi gjør bare fordi det hører barnehagelivet til (Gallefoss, 2022, s. 16).

2.3.1. Sang som danning

Danning handler om hvordan mennesket formes gjennom livet i møte med ulike eksponeringskilder og hendelser. Barnet er avhengig av en kulturell kontekst for å utvikle seg og dannes (Onsrud, 2019, s. 51).

Helt siden Friedrich Fröbel grunnla barnehagen har sang blitt sett på som en naturlig uttrykksform for barn. Gjennom sang får barna brukt sin egen stemme, for seg selv og også som middel for sosial interaksjon. Sang kan virke meningsskapende og bidra til barns dannelsesprosesser (Onsrud, 2019, s. 48). Barnehagelæreren har en betydelig mulighet for å ta i bruk et sangrepertoar som kan bidra til barnas meningsskapning og danning. Han bør være oppmerksom på barnas egen sangkultur, bygge videre på den og tilføre nye sanger som barna selv ikke fanger opp. Når barnehagelæreren arbeider bevisst med sang i barnehagen, og bruker både kjente og ukjente sanger med barna, kan han bidra til barnas danning og gi dem verktøy til å forstå verden (Onsrud, 2019, s. 50-56).

2.3.2. Samspill og felleskap

Det musiske har en sammenbindende funksjon og det er sammenheng mellom musikalsk samspill og sosialt samspill (Sæther, 2019, s. 74). Sang- og musikk-samling kan være med på å styrke fellesskapet på en avdeling i barnehagen (Gallefoss, 2022, s. 31).

I rammeplanen er samspill blant annet nevnt i kapittel 1 og 3. I kapittel 1 under livsmestring og helse står det «Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, felleskap og vennskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). I kapittel 3 står det under vennskap og felleskap at «sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som blir utviklet gjennom sosialt samspill». Det står også at «personalet skal støtte barnas initiativ til samspill» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22-23).

Killén viser til Bowlby når hun skriver at barn er biologisk disponert for å gå inn i samspill (Killén, 2017, s. 15). Mennesket er grunnleggende sosialt og samspill med andre blir sett på som den viktigste forutsetningen for sosial utvikling (Askland & Sataøen, 2019, s. 19). Det vil si at for at barn skal utvikle seg best mulig, må de inngå i stimulerende samspill med andre barn og voksne. Samspill er noe som går for seg mellom mennesker, noe vi gjør sammen (Askland & Sataøen, 2019, s. 44). Positive samspill preges av sensitivitet og at vi er tilgjengelige og responderende. Vi bør bruke rolig og vennlig stemme, være imøtekommende og ha et åpent ansiktsuttrykk, avveie fysisk nærhet etter situasjonen, vise et positivt følelsesmessig engasjement og spille ballen frem og tilbake når vi er i samspill med barn (Killén, 2017, s. 25-26). Barn som møter varme og forutsigbare voksne, vil utvikle tro på seg selv og kjenne at andre bryr seg om dem og forstår dem. Barnas positive samspillserfaringer gir dem et godt grunnlag for livsmestring (Lehn & Sivertsen, 2022, s. 65).

I en samsamling kan barna oppleve gode samspill ved at barnehagelæreren smiler og synger om hvem som er her i dag, gir øyekontakt og møter barna på følelsene. Dersom et barn for eksempel er lei seg og ikke vil delta i samlingen er det bedre at barnehagelæreren møter barnet på følelsene, motiverer barnet og lar barnet komme inn i samlingen når det er klar for det, enn å presse barnet til å delta (Angelo, 2019, s. 119).

2.3.3. Tilvenning og sang som overgangsobjekt

Å starte i barnehage er den første viktige overgangen i små barns liv (Drugli, 2017, s. 126). Barnehagens tilvenningsrutiner bør planlegges ut fra at små barn har et behov for trygghet og tillit, og personalet bør drøfte hvordan disse behovene kan bli ivaretatt (Drugli, 2017, s. 127). Ifølge Torill Vist er musikk noe som kan gi trygghet og tillit i en ny barnehagehverdag (Vist, 2013, s. 99).

Det er varierende hvor lang tid barnehagene setter av til tilvenningsperioden. Gerd Abrahamsen viser til Winnicott når hun skriver om betydningen av overgangsobjekt i denne perioden (Abrahamsen, 2013, s. 75). Overgangsobjekt kan være en smokk, bamse eller klut som hjelper barnet til å beholde sine «indre» bilder av foreldrene når de skilles fra dem. Det kan også være at personalet snakker om foreldrene, eller opprettholder rutiner og ritualer som barna er vant med hjemmefra. En rutine eller et ritual kan være sangstund eller sang som barnet er kjent med hjemmefra. Små barn kan roe seg og finne trøst i overgangsobjektene i mange typer overgangssituasjoner. Vi voksne kan aldri velge overgangsobjekt for barnet, det er barnet selv som skaper det (Abrahamsen, 2013, s. 76). Vi voksne kan derimot legge til rette for bruken av det.

I Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 33) står det at barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet får en trygg start, og barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og andre barn.

2.3.4. Språk

En annen heldig nytteeffekt som ofte blir brukt som argument for sang og musikk i barnehagen er hvordan sangen kan bidra inn i språkopplæringen. Sang skaper koblinger mellom ulike områder i hjernen, blant annet områder som arbeider med å produsere språk og områder som har i oppgave å forstå språk. Barn som ikke mestrer språket så godt, kan oppleve språklig mestring og flyt gjennom sang (Selås, 2017, s. 203-204). Vi kan si at musikk og språk er nesten det samme for hjernen vår. Derfor har det å musisere, som for eksempel å synge, stor overføringseffekt på det å lære seg språk (Kulset, 2019, s. 44).

Studier viser at ukentlige musikkksamlinger med sanger, regler og rytmisk bruk av kroppen, kan forbedre barns språklige ferdigheter særlig knyttet til ordforråd og det å oppfatte og produsere språklyder (Kulset, 2019, s. 45). I tillegg til at barn tilegner seg språk lettere via sang, kan musisering også bidra til å huske tekst bedre, oppfatte prosodien i språk bedre, forbindelsen mellom øret og tunga forbedres og det har en positiv innvirkning på det å tilegne seg et nytt språk (Kulset, 2019, s. 44). Sang er dermed en god måte å arbeide med språk dersom man har barn med et annet morsmål enn norsk i barnehagen.

I rammeplanen står sang nevnt som en metode for å arbeide med fagområdet «kommunikasjon, språk og tekst». Det står at barna skal møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom sang, at barna skal oppleve spenning og glede ved sang og at barnehagen skal tilby et mangfold av sanger (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 48-49).

Barnehagealderen er den viktigste perioden for språkutviklingen og derfor er språkarbeid så viktig i barnehagen (Høigård, 2019, s. 16).

2.3.5. Glede

Når vi musiserer i barnehagen, kan vi oppnå en tilstand av flyt, mening, håp og lykke. Man kan kalle dette for musikkglede (Kulset, 2019, s. 53.). Kulset (2019, s. 54) skriver videre at «musikk berører hjernestrukturer som involverer motivasjon» og derfor ligger forholdene til rette for (fortrinnsvis) gode følelser dersom man lytter til musikk, lager musikk eller musiserer. De positive følelsene er en viktig del av det å være menneske og for den kognitive utviklingen. Det er nemlig når vi føler oss trygge, glade eller har det bra at vi evner å koble på fornuftige tanker og klarer å reflektere mellom impuls og handling. Positive følelser er også viktig for den sosiale utviklingen. Når vi synger blir vi belønnet av hjernen med gode følelser, som igjen er til hjelp ved gruppetilknytning. Mennesker er sosiale vesener og vi har gjennom historien vært tryggere som tilhørere av et fellesskap enn dersom vi er alene.

Glede er en positiv følelse og har nær sammenheng med god helse, både psykisk og fysisk (Drugli & Lekhal, 2018, s. 67). Glede kjennetegnes av å føle seg elsket og elskelig, mestring og god selvfølelse, og glede setter seg i kroppen som motvekt til stress og kan gjøre oss mer kreative (Søbstad, 2006, s. 23).

I Rammeplan for barnehagen står det at barnehagen skal bidra til at barna trives og opplever livsglede (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11) og at barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede og humor gjennom lek (2017, s. 20). Det står også at gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna kjenner seg glade og stolte over sin egen kulturelle tilhørighet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51). Som barnehagelærere er vi forpliktet til å arbeide med glede i barnehagen. Men, ifølge Søbstad (2006, s. 17) skal ikke forpliktelsen være hovedmålet for å arbeide med glede, men heller fordi vi opplever at glede er en viktig side ved det å være menneske.

Selv om vi fortrinnsvis blir belønnet med gode følelser når vi synger og musiserer, må vi også være bevisste på at musikk og sang også kan trigge andre følelser i oss. Kulset (2021, s. 70-85) og Brean og Skeie (2021, s. 87-94) skriver at musikk kan påvirke hele følelsesspekteret vårt. Musikkens rytme og dissonans, visuelle forestillinger vi får til sangene, minner, personer og hendelser vi knytter til sangene er noe av det som påvirker følelsene våre ved sang og musikk.

2.4. Den syngende barnehagelæreren

Som voksne i barnehagen har vi en viktig rolle i å legge til rette for at sangaktiviteter finner sted i hverdagen i barnehagen. Under utformingen av dette prosjektet har kunnskap om dette temaet vært det overordnede spørsmålet under hele prosjektperioden og vi har lett etter litteratur som kan bidra til kunnskap om dette feltet og vi vil her presentere noen teoretiske perspektiver vi ser er sentrale for å belyse våre funn og problemstilling; Stemmeskam og barndomsbrudd, rollen som kulturformidler og Kari Gina Hodneland (2019) sitt begrep «den lekne barnehagelæreren».

2.4.1. Den lekne rollemodellen

Barnehagelæreren er rollemodell både for barn og andre voksne i barnehagen. Barnehagelæreren kan ha høy faglig kompetanse innenfor sang og musikk, både gjennom teori og erfaring. Den kompetansen kan ha liten verdi dersom barnehagelæreren ikke er pedagogisk klok. Barnehagelæreren trenger å være leken i musikkfaglig samvær med barn

(Hodneland, 2019, s. 79). For å være leken, må man være tilstedeværende og åpen og ha tillit til barnas innspill. Man må tåle uforutsette situasjoner og kunne endre på planen man har for aktiviteten. En god didaktisk plan for sangstunden kan være likegyldig dersom det ikke berører barna, og barnehagelæreren ikke evner å ta imot barnas lekenhet og innspill. Selv om lek kjennetegnes av frihet, er den likevel ikke helt uten grenser (Hodneland, 2019, s. 79-85). Det kan forstås som at selv om barnehagelæreren er åpen og tar imot barnas initiativ, undrer seg sammen med barna og våger å være spontan, er det viktig at han klarer å hente barna inn igjen og at sangstunden ikke faller helt fra.

2.4.2. Stemmeskam og barndomsbrudd

Vi har jobbet mange år i barnehagen, og alle har vi møtt på kollegaer som gir uttrykk for at de ikke kan ha samlinger eller synge med barna for de har ikke sangstemme, disse omtaler seg ofte som tonedøve, altså at de har amusi. Amusi rammer 3-4 % av befolkningen, og dette er en defekt i hjernen som gjør at en ikke kan gjenkjenne tonehøyde og rytme på lik linje med andre. Det vil derfor være svært få av de ansatte i barnehagen som faktisk er tonedøve, selv om dette ofte blir brukt som en unnskyldning. En større andel av befolkningen, 10-20 %, vil komme under kategorien «falsksangere». Det vil si at de kan oppfatte tonehøyder, men utfordringen er å få det ut på samme måten. Det er lett for de som tilhører denne kategorien å si at de er tonedøve, noe de ikke er. Flere studier viser til at det å synge, gjerne sammen med andre, vil bidra til en utvikler seg. Det er altså bare en fordel å synge med den stemmen en har (Kulset, 2018, s. 34-36). Siden det vil være et fåtall av de ansatte som har amusi så undrer vi oss på om det som egentlig ligger bak er stemmeskam.

Det er naturlig for mennesket å strekke seg etter gjensidighet og respons, og får vi ikke det vil det å oppleve skam være en følelse vi kan oppleve. Vi kan også kjenne på en frykt for å bli avslørt som noe annet enn det vi ønsker å være. Bergersen Schei introduserte i 1998 begrepet stemmeskam. Dette omhandler både talestemme og sangstemme, og i det ligger det en frykt for å bli latterliggjort og avvist. Voksne som kjenner på denne skammen vil ofte stoppe å synge sammen med andre voksne; dette er en felles referanse en ofte ser hos barnehagelærerstudenter (Turøy, 2019, s. 107-109). Som rollemodeller i barns liv er det snart gjort at slike holdninger forflytter seg til barna. Personalet i barnehagen må derfor

arbeide aktivt for å redusere stemmeskam og ufarliggjøre det å synge. Dette kan gjøres ved å selv synge, vise at en synger med den stemmen en har og ufarliggjøre det å synge feil.

Et annet begrep som er naturlig å knyte sammen med stemmeskam er barndomsbruddet som Jon-Roar Bjørkvold introduserte i 1989. Hvordan, hvorfor og når er det vi går i fra å være frie og lekne i sangen, blir for oss naturlige tanker å trekke frem. Bjørkvold (2020) sier det er motstridene krefter i kulturen vår som endrer på vår musikalske atferd. Utsagn som musikalsk og ikke musikalsk, å kunne synge fint eller å ikke kunne synge fint, er med på å frata oss vår frie omgang med musisering og barndomsbruddet oppstår (Kulset, 2018, s. 87).

2.4.3. Barnehagelæreren som kulturformidler

Barnehagelæreren er kulturformidler og har ikke bare ansvar og mulighet til å påvirke barna, de har også en makt (Angelo, 2019, s. 127). Hvilke sanger som blir sunget, hvor ofte og i hvilke situasjoner avhenger av personalet.

Gallefoss skriver om Rammeplanen og implementering av musikk og sang i hverdagen. Det er opp til barnehagen selv hvordan de vil jobbe med fagområdene, og her nevnes bare sang en gang, som en arbeidsmetode med språkarbeid (Gallefoss, 22, s.17). Det er barnehagelæreren som har hovedansvar for planlegging og gjennomføring av det pedagogiske innholdet i barnehagen, og dermed har vi muligheten til å påvirke hvor stor plass vi gir sangen og vi kan bygge opp sangkulturen.

Morten Sæther skriver: «Det viktigste for en kulturformidler i barnehagen er å ha mot til å være kreativ selv om en ikke er ekspert». Dersom vi er undrende og åpne for nye ideer og opplevelser med barna vil vi kunne skape nye ting sammen (Sæther, 2017, s. 86).

Sæther skriver også at repertoaret i barnehagen preges av eldre tradisjonelle barnesanger og sanger som vi finner i den kommersielle samtiden. Han ønsker at barnehagene skal utvide sitt repertoar. Dette betyr ikke at de sangene ikke har en verdi, men barnehagen skal være en motvekt til det tradisjonelle og kommersielle (Sæther, 2017, s. 85).

Som kulturformidler i barnehagen kan barnehagelæreren bidra til nye opplevelser og utvide barnehagens sangrepertoar.

3. Metodekapittel

Samhandling mellom mennesker og relasjoner kjennetegner både samfunnet og arbeidet i en barnehage. Det har derfor vært naturlig for oss i dette prosjektet å anvende samfunnsvitenskapelige forskningsmetoder (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 16). Forskningsmetoder handler om hvordan man skal gå frem for å innhente informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan informasjonen vi får kan analyseres og hva informasjonen forteller oss (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 16). I dette prosjektet har vi valgt en kvalitativ tilnærming, og det semistrukturerte intervjuet som datainnsamlingsverktøy.

3.1. Kvalitativ tilnærming

I samfunnsforskning skilles det som regel mellom kvantitative og kvalitative metoder (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 17). Forenklet kan man si at forskjellen mellom de metodene er at kvantitativ metode brukes når man vil finne tall man kan gjøre beregninger på, mens kvalitativ metode er nyttig dersom man vil gå mer i dybden og vite noe om menneskers meninger og handlinger (Sando, 2022, s. 77). Vi ønsker å gå i dybden på barnehagelærernes personlige erfaringer, holdninger og meninger rundt sangens muligheter og utfordringer i barnehagen. Derfor har vi valgt kvalitativt forskningsintervju som verktøy for datainnsamlingen.

3.2. Semistrukturert intervju

Intervjuet er ofte en hensiktsmessig forskningsmetode innenfor kvalitativ forskning for denne metoden muliggjør å få detaljerte forklaringer og synspunkt på ulike fenomen (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 77). Intervjuet gir oss også innblikk i informantenes egne holdninger og meninger, gjennom direkte og forhåpentligvis genuine svar fra informantene. Det finnes flere typer intervjuer som for eksempel ustrukturert intervju, strukturert intervju eller semistrukturert intervju (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 77-78). Vi valgte semistrukturert intervju fordi det gir muligheter for å gå nærmere inn på ulike temaer i det informantene svarer ved at det ikke er låst til en bestemt rekkefølge på

spørsmålene. Det er også rom for å gå inn i tematikker og spørsmål ut fra informantenes svar, og dermed større grad av muligheter for interaksjon mellom informant og intervjuer (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 79).

Et semistrukturert intervju er ikke en åpen samtale eller et lukket spørreskjema. Det kan minne om en samtale i hverdagen, men med en tydelig intensjon om å samle inn empiri (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Semistrukturert vil si at vi hadde planlagt forslag til noen spørsmål som kunne stilles, men med mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål eller endre på spørsmålene underveis i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 162). Etter intervjuet blir intervjuet transkribert. Empirien i transkriberingen blir materialet for meningsanalysen (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 46).

I forkant av intervjuene utarbeidet vi en intervjuguide¹. Vi brukte store deler av intervjuguiden i alle tre intervjuene, men vi stilte også oppfølgingsspørsmål underveis i alle intervjuene. Et eksempel på et oppfølgingsspørsmål var på spørsmål nummer tre: «Hvordan benyttes sang i barnehagen din»? Et oppfølgingsspørsmål var om de merket forskjell på sang på liten og stor avdeling.

Vi kunne brukt observasjon som metode også for forskningen vår, da hadde vi fått forskningsmateriale som var mer detaljert med beskrivelser av hvordan sangen jobbes med i barnehagene (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 61). Vi hadde imidlertid ikke fått muligheter for å stille oppfølgingsspørsmål i forhold til mulighetene og utfordringene, eller fått svar på hvorfor de bruker sang i barnehagen.

3.3. Valg av informanter

Vi har valgt å intervju tre barnehagelærere som er engasjerte i sang og har mye kunnskap om sang og musikk. Vi tenkte at med den bakgrunnen ville vi kanskje få mer utdypende og kritiske betraktninger rundt didaktiske problemstillinger knyttet til bruk av sang i barnehagen. I vårt arbeid med å sette oss inn i feltet har vi en opplevelse av at det fokuseres mye på alt som ikke er bra i barnehagen i dag; det synges for lite, at repertoaret er feil, at de

¹ Se vedlegg nr. 1

voksne ikke er modige nok, ikke prioriterer rett og at rammeplanen ikke vektlegger sangens betydning godt nok. Vi ønsker å løfte frem praksisfortellinger som forteller historier der sangen er i fokus, at sangen blir verdsatt og prioritert, der en har lyktes med å implementere sang som en del av barnehagehverdagen. Vi vil altså lære fra noen som har fått dette til. Når vi kommer tilbake til barnehagene våre etter endt utdanning ønsker vi å bidra til å styrke sangen, men da må vi også ha kunnskap om hva som skal til for å lykkes. En slik utvalgsform kan også karakteriseres som en form for «purposive sampling» (Nikolopoulou, 2022).

Utgangspunktet for vårt valg av informanter er hensiktsmessig med tanke på vår problemstilling, men ikke representativ i forhold til mangfoldet av barnehagelærere som finnes. Deres personlige meninger, holdninger og erfaringer er ikke nødvendigvis representative for resten av barnehagefeltet og andre barnehagelærere som ikke er like engasjerte i sang (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 194-195). Vårt formål med denne oppgaven er imidlertid å presentere noen perspektiver på vår problemstilling som kan ha overføringsverdi for andre som også ønsker i større grad å ta sangen i bruk i barnehagen.

3.4. Gjennomføring av datainnsamling

To av informantene vi kontaktet har sang og musikk som utvidet satsningsområde. Den tredje informanten har det ikke, men vi visste at barnehagelæreren bruker sangen aktivt. Vi tok først kontakt med styrerne via epost, og henviste til de tre barnehagelærerne. Vi informerte styrerne om temaet knyttet til bacheloroppgaven og fikk positivt svar fra alle tre. Da vi hadde opprettet kontakt med informantene, gjorde vi klart informasjons- og samtykkeskjema². Her ble de informert om oppgaven og prosessen. Vi fortalte kort om oss selv og prosjektet vårt og vi informerte om at informantene og opplysningene de ga, vil bli anonymisert.

Vi sendte ikke ut intervjuguiden i forkant, men informantene ble informert om tema og problemstilling. Det ble videre avtalt tid for intervju i de tre barnehagene som informantene jobber i. Det ene intervjuet ble samme dag som planlagt gjennomføring, flyttet fra fysisk møte i barnehagen til digitalt møte på Zoom. De to andre intervjuene ble gjennomført i

² Se vedlegg nummer 2

barnehagene som planlagt. Under selve intervjuene hadde vi én person som stilte spørsmålene, mens de to andre noterte ned det som ble fortalt. De to som skrev, hadde også mulighet for å stille oppfølgingsspørsmål eller oppklarende spørsmål. Vi tok utgangspunkt i en intervjuguide, men stilte forskjellige oppfølgingsspørsmål til de ulike informantene etter hva de vektla i svarene eller tema de tok opp. Etter vi var ferdige med alle intervjuene samlet vi alle notatene våre og transkriberte dem i den grad det lot seg gjøre uten lydopptak. Vi var nøye på å gjøre dette arbeidet rett etter intervjuet slik at vi hadde informantens svar friskt i minne. Vi noterte ned alle spørsmålene vi hadde stilt og organiserte videre de ulike svarene vi hadde notert oss under disse. Fordi vi var tre som intervjuet og noterte underveis, mener vi at de svarene vi har notert samsvarer med informantene sine svar. En kan nesten si at vi gjennomførte en slags triangulering ved å notere individuelt og etterpå sammenfatte svarene våre til et felles notat. Dette opplevde vi som en kvalitetssikring av datamaterialet, siden lydopptak ikke var tillatt på grunn av oppgavens tidsramme ved vår utdanning.

3.5. Analyse metode

Når vi bruker begrepet metode betyr det veien til målet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 217). Kvalitativt datamateriale sier ikke noe for seg selv, men det må tolkes. Analyse og tolking går inn i hverandre i kvalitative studier, men kan skilles. I vår forskning har vi valgt å analysere, da deler man det opp. Vi som forskere undersøker og finner et mønster i datamaterialet og kobler det opp mot eksisterende teori. Når man er ferdige med analysen trekker vi en konklusjon som svarer på problemstillingen vår (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 94).

3.6. Ethiske overveielser

Det er flere etiske problemstillinger som har vært viktige for oss i denne prosessen. Dette handler både om personvern og forskningens kvalitet.

3.6.1. Personvern

Vi opplyste i informasjonsskrivet at det var frivillig å delta og at vi behandler opplysningene konfidensielt. Datamaterialet vi fikk inn ble anonymisert slik at ingen deltakere er gjenkjennbare i forskningen vår. Christoffersen & Johannesen (2012, s. 46) henviser til forvaltningsloven når de skriver at all informasjon man kan tilbakeføre til enkeltpersoner er taushetsbelagt. Man skal håndtere personopplysninger anonymt. Våre informanter skal kunne delta og vite at informasjonen de gir ikke kan tilbakeføres til dem. I kvalitativ undersøkelse får man detaljerte beskrivelser fra informantene som skal sikres ved at vi anonymiserer dem med fiktive navn som vi i denne oppgaven gir informant 1, informant 2 og informant 3 (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 46).

3.6.2. Reliabilitet og validitet

Når man ønsker å undersøke virkeligheter, må vi samle inn data for å dokumentere det virkelige. Viktige begreper i denne sammenheng er reliabilitet og validitet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 27).

Reliabilitet er et begrep som sier noe om hvor pålitelige dataene er i et forskningsprosjekt. Reliabilitet er nøyaktigheten av dataene som undersøkes, altså hvilke data man bruker, måten de innhentes på og hvordan man jobber med dem (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 23).

Vi har forsøkt å gi en åpen og detaljert fremstilling av forskningsprosessen vår. Før vi startet på bacheloroppgaven hadde vi lest flere fagbøker om sang og musikk i barnehagen. Denne førforståelsen har hatt innvirkning på forskningen gjennom hele prosessen.

Ordet validitet kommer fra det engelske ordet «validity» som på norsk er gyldighet. Med

dette menes det hvor gode eller relevante dataene vi samler inn er (Christofferssen & Johannessen, 2012, s. 24). I kvalitative studier kan validitet si noe om oppgavens troverdighet og overførbarhet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Troverdighet handler om metoden vi har brukt for å finne svar på vår undersøkelse, er egnet som metode for å svare på problemstillingen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Vi er imidlertid også klar over at informantutvalget vårt i stor grad også muliggjør hvilke data og dermed funn vi får i vår undersøkelse. Det er ikke sikkert resultatene hadde blitt de samme dersom vi hadde intervjuet barnehagelærere med lavere praktisk og teoretisk kompetanse i musikk.

Målet for forskningen vår, er ikke å generalisere de dataene vi finner, men å få utdypende beskrivelser av det vi har undersøkt (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Vi ønsker å løfte fram praksisen til barnehagelæreren, og vi håper at forskningen kan føre til at vi forbedrer vårt eget arbeid knyttet til sang i barnehagen. I dette prosjektet er altså overførbarheten et mye viktigere begrep enn generaliserbarhet, fordi vi har vært opptatte av å vise en transparent prosess slik at leseren selv kan vurdere hvor vidt resultatene fra dette prosjektet er troverdige og i hvilken grad de kan ha en overføringsverdi til andre i lignende kontekster (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44).

4. Analysekapittel

I dette kapittelet vil vi redegjøre for analysen av det empiriske materialet vårt, altså datamaterialet vi sitter igjen med etter intervjuene. Vi har sortert ut de funnene som vi kan knytte til oppgaven vår for å best mulig kunne svare på problemstillingen, samt de funnene som virket å være mest sentrale i vårt datamateriale.

Da problemstillingen vår eksplisitt ser på muligheter og utfordringer knyttet til sangarbeid i barnehagen har vi valgt å dele analysekapittelet vårt i to hovedkapitler. Kap. 4.3 tar for seg noen funn knyttet til muligheter, mens kap. 4.4. tar for seg funnene vi mener sier noe om hvilke utfordringer våre informanter møter i sangarbeidet i barnehagen. I datamaterialet vårt utpekte det seg imidlertid noen generelle holdninger og verdier knyttet til sang, som vi mener er viktig for å få en helhetlig forståelse av informantenes begrunnelser for bruk av sang i barnehagen. Ut fra vårt teoretiske perspektiv ser vi at dette kan være viktige premisser som ligger til grunn for informantene sitt arbeid og vi har derfor valgt å inkludere dette som en del av analyse-kapittelet for å gi et helhetlig innblikk i deres praksiser

Vi har valgt å referere informantene våre for informant 1, informant 2 og informant 3 i oppgaven vår. Informantene blir omtalt som *han* da barnehagelærer er et hankjønnssord, men det representerer ikke nødvendigvis informantens kjønn.

4.1. Egen sangglede

To av informantene sier at de har sangglede med seg fra barndommen av:

«Jeg sang fra den dag jeg kom på jord» forteller informant 3.

Informanten opplever så stor glede av å synge og tilegne seg ny kunnskap at han flere ganger har deltatt på kurs i egen regi og som han har betalt selv.

Informant 2 trekker frem at han har vokst opp i et musikalsk hjem. Foreldrene spilte instrument og sang mye, og han prøvde ut flere instrument før han falt ned på gitar som sitt hovedinstrument.

Informant 1 forteller at han alltid har likt sang og musikk, men interessen for sang som arbeidsmetode i barnehagen oppstod da han hadde fordypning i musikk som student på barnehagelærerstudiet. Informanten sier at å få teori og mer kunnskap om sang og barn, samt det å oppleve gleden med å synge sammen med andre var med på å løfte frem engasjementet han nå kjenner på.

Alle opplever glede og mestring med sang og musikk. De opplever at de er del av et felleskap når de synger sammen med andre, og sangen er en del av deres identitet, både privat og i jobbsammenheng. Alle informantene sier at sangen har en stor plass i livet deres.

De ser at sangen har en god effekt på barna, både på enkelt barn og på barna som gruppe. Dette er med å motivere alle tre til å bruke sangen, både som en del av det pedagogiske arbeidet, og for glede og samhold. De ønsker derfor å involvere sine kollegaer og dele den kunnskapen de har tilegnet seg gjennom studier og erfaringer.

4.2. Samhold, samspill og glede

Alle informantene snakker om samhold og fellesskap i intervjuene. Informant 3;

«Vi synger fordi det er kjekt, man føler på et samhold og får noe felles»

Alle informantene opplever at barn med utfordringer, eller barn som er flerspråklige, knyttes mer sammen med resten av barnegruppen og personalet når de synger. Informant 2 sier at han planlegger for at sangen skal treffe alle;

«Det å mestre noe sammen er med på å skape et godt psykososialt samhold. Måten en samhandler på når en synger sammen oppleves bra».

Informant 1 forteller at de har et utvalg av sanger som er felles for hele barnehagen. Dette er sanger som brukes i overganger og ved måltid, og det er sanger som synges i samlinger og i lek. «Dette er med på å bygge en felles kultur i barnehagen».

På oppfølgingsspørsmål fra oss om barnehagen som utjevningsmandat og hvilken rolle sangen har her, sier informantene at sangen skal være for alle, også de med utfordringer.

«Alle kan delta i sangen, selv om de ikke har språk kan de delta gjennom bevegelser»
sier informant 3.

Han trekker også frem at sang skaper samhold ved å være inkluderende.

Informantene sier de er opptatt av å synge for og med alle i barnehagen. Informantene forteller at sang gir glede både for barn og voksne og at dette blir gitt uttrykk for. *«Vi kan se gleden som treffer barna»*, sier informant 1. Barna tar ofte initiativ til sang selv og mange leker sangsamling i rolleleken.

Informant 2 opplever at barna ønsker å synge, gjerne sammen med andre da de ofte spør om å ha samling: *«De liker å synge sammen»*.

4.3. Muligheter gjennom arbeid med sang i barnehagen

4.3.1. Sang i tilvenningen

Alle informantene er kjent med å bruke sang som en del av tilvenningen. Informant 1 har i flere år hatt sangring for nye barn og foreldre. Dette arrangeres på våren før nytt barnehageår. For flere av barna og foreldrene er dette første møtet med barnehagen. Informanten forteller at han bruker sanger som er en del av barnehagens repertoar. De har noen faste sanger som brukes i hele barnehagen, og han ber foreldrene dele hvilke sanger de bruker hjemme. På denne måten bruker vi sangen som et overgangsobjekt mellom hjemmet og barnehagen. De sangene de møter i barnehagen er allerede introdusert for barn og foreldre, og barnehagen får kunnskap om hva barnet er kjent med av sanger hjemme fra, sier informanten.

Informanten trekker også frem at gjennom sangringen får foreldrene et innblikk i hvordan barnehagen jobber med sang, og en større forståelse av sangens egenverdi. Informant 1 sier at: *«Sang i tilvenningen er gull verdt»*

Også informant 2 har sangring i forkant av nytt barnehageår. Han forteller at det ikke er noen fra småbarnsavdelingen som føler seg trygg nok til å gjennomføre den. Informanten

mener at dette er en så viktig del av tilvenningen for de nye barna at han derfor har sangringen selv om han jobber på avdeling for store barn.

Alle informantene opplever at sang er med å berolige barna, og derfor bruker de det i tilvenningsperioden. Trygghetssirkelen trekkes frem, barna beveger seg bort fra de voksne, men kommer tilbake når de trenger støtte. Å møte barn med sang når de søker mot de voksne har informantene god erfaring med.

Informantene sier også at sangen er et viktig element i overgangen fra liten til stor avdeling. Informant 1 forteller at valget om felles sanger i barnehagen er blant annet for å bruke dem som et overgangsobjekt fra småbarn til storbarnsavdeling.

4.3.2. Sang som pedagogisk verktøy

Informantene sier at de bruker sang som et pedagogisk verktøy gjennom hele barnehagedagen. Informant 3:

«Vi synger hele tiden. Vi synger for å skape stemning, trøste, i påkledning, når vi skal vaske hender. Jeg synger for å motivere».

Informantene forteller at de bruker sang for å holde ro i barnegruppen, i overganger;

«Jeg synger for og med barna når mine kollegaer gjør praktiske oppgaver som å lage lunsj og ta oppvask» (Informant 2)

«Jeg synger mye når det er travelt, for eksempel fravær blant personalet. Jeg opplever at sangen roer ned og motvirker stress, både blant barn og voksne» (Informant 3)

Informantene nevner rammeplanen når de forteller om sangens muligheter. De bruker sang som verktøy for mange av områdene som skal arbeides med ifølge rammeplanen. «Sang favner hele rammeplanen» sier informant 3. Alle informantene trekker spesielt frem språk som en viktig årsak til å jobbe med sang:

«Det er en ekstra god støtte og hjelp for de barna som strever med språket» (Informant 3)

«Jeg synger enda mer planlagt når jeg har flerspråklige barn på avdelingen»

(Informant 2)

Informant 2 forteller at han velger ut sanger som passer inn til tema de jobber med og til årstider, men han er også bevisst på å bruke sanger med lokalforankring. Dette gjør han for å bygge en kultur og identitet for barnehagen og gruppen.

Informant 1 og 3 forteller også at de har sanger som brukes av alle i barnehagen.

«Personalet har sammen valgt sanger som skal være felles. Det at alle i personalet får være med i den prosessen gjør at de får et større eierforhold til sangene»

4.3.3. Spontansang og sang i overganger

Informantene nevnte også den spontane sangen. De forteller at den oppstår både ute og inne, og kan komme både fra barn og personalet. To av informantene sier at sang er en naturlig måte for barna å uttrykke seg på og gjennom den spontane sangen kan barna bearbeide følelser. Informant 1 og 2 sier at de er bevisste sin rolle som kulturformidlere og de har et ansvar for å ta i bruk et variert sangrepertoar.

For å styrke sangmiljøet på avdelingen har informant 1 hengt opp bilder knyttet til sanger som brukes ofte, og det er instrumenter som er lett tilgjengelige. Dermed kan barna selv finne frem sanger og instrument, og med det opplever han at spontansang oppstår.

«Dette er et bevisst valg fra meg, og jeg observerer at barna tar mer initiativ til sang etter jeg tok dette grepet».

Ingen av informantene kan se noe begrensning i bruk av sang. Men informant 3 opplever voksne som ikke godtar sang i måltidet. Han forteller om voksne som hysjer på barna, men sier at han selv ikke har noe imot at barna synger litt i måltidet. «Jeg hysjer ikke på barna», sier han. Informant 1 og 2 bruker sanger i overganger. Ved å ha en fast sang som synges når en aktivitet skal avsluttes gir de barna et tegn om at nå skal de avslutte det vi gjør, og noe nytt skal starte, og barna får ta tid til å avslutte og rydde på plass det de holder på med.

4.4. utfordringer

Det er særlig to hovedutfordringer knyttet til sangarbeidet i barnehagen som tydeliggjør seg i vårt datamateriale. Den ene utfordringen er knyttet til sangkulturen i barnehagen. Under denne kategorien er det flere mindre kategorier og koder knyttet til stemmeskam, teoretisk forankring og sangkultur som er relevant. I tillegg er det interessant at informantene er opptatt av sangens plass i barnehagelærerutdanningen.

4.4.1. Sangkultur i barnehagen

Informant 1 og 3 er har jobbet lenge på samme sted og de har vært med å bygge opp sangkulturen i barnehagen, noe de alle påpeker er viktig for å kunne gi sangen en plass i hverdagen. Begge har brukt teori i arbeidet med å bygge sangkultur. Begge trekker frem at det gir mer tyngde og anerkjennelse å kunne knytte sangen opp mot teori. De opplever økt motivasjon blant personalet når de jobber med dette og har et felles fokus på sang.

Informant 1 har sammen med kollegaer deltatt på kurs arrangert av kommunen.

Informanten har hatt faste møter med assistenter og fagarbeidere i barnehagen med fokus på sang.

Informant 3 forteller at de er en syngende barnehage, og har hatt flere kurs i den forbindelse.

«Sangen er mer fremme i pannen». Han sier at de synger mer nå og de har blitt mer bevisst på hvorfor det er viktig å synge etter at de har fått innblikk i teori og forskning».

Informant 1 forteller om en stor utvikling i personalet, og forteller at han har kollegaer som tidligere ikke har ville sunget i det hele tatt selv om vedkommende var alene, som nå starter opp å synge spontant og på eget inaktiv.

Informant 2 og 3 sier begge at det er ikke et mål at personalet skal synge pent, det er for barna de skal synge og de er ikke opphengt i hvem som synger eller hvordan det høres ut.

Alle informantene trekker frem stemmeskam som en utfordring. Informant 3 opplever at de

andre i personalet kan komme med kommentarer om at de ikke er like flinke som han til å synge, og kan bruke dette som en unnskyldning.

Informant 1 og 3 har begge jobbet systematisk med stemmeskam og sammen med personalet har de satt ord på det.

Informant 3 forteller:

«Det gjelder å trygge dem. I starten har de hatt ha samlinger med få barn og uten andre voksne til stede. De må få erfaringer med at det kjekt og ufarlig å synge, vi må få vekk de negative erfaringene og tankene. La de finne sin egen interesse innenfor musikk».

Også informant 1 bruker sang i mindre grupper for å trygge personalet i bruk av egen sangstemme.

Informant 1 synes det er utfordrende at personalet har lav terskel for å avbryte sangen:

«Jeg opplever at det er lavere terskel for andre å avbryte meg når jeg synger med barna enn når jeg for eksempel leser. Jeg tenker at det er fordi de ikke anerkjenner sangen like mye som høytlesning»

Han opplever dette selv om de jobber mye med sang og viktigheten av den, noe vi tenker kan være tankevekkende med tanke på sangens verdi.

4.4.2. Sang i utdanningen

En annen utfordring informantene trekker fram er sangens plass i barnehagelærerutdanningen. Informant tre er utdannet tidlig på 2000-tallet, da det het førskolelærer.

På spørsmål om sangen er anerkjent svarer han

«Nei langt ifra! Og det er nesten borte fra utdannelsen».

Han er nå praksislærer, og har hatt flere studenter som har faget Kunst, kultur og kreativitet. Han forteller at det er trist å se at faget musikk er borte som et eget fag i utdanningen, og

han opplever at det er for lite fokus på sangen i utdanningen og i det nye emnet.

Som nevnt våknet interessen for sang for informant 1 da han hadde fordypning i musikk

«Her måtte jeg ut av komfortsonen og kaste meg ut i det, dette hjalp på min stemmeskam».

5. Drøfting

I dette kapittelet vil vi knytte våre funn opp mot teorien vi har presentert i teorikapittelet. Vår umiddelbare opplevelse er at informantene i stor grad bekrefter det teoretiske perspektivet vi har presentert. Siden problemstillingen vår er to-delt har vi også her valgt å dele drøftingskapittelet inn i muligheter og utfordringer.

5.1. Sangens muligheter

Det kommer frem i intervjuene at alle informantene har en større tanke bak det å synge enn at det er en del av barnehagelivet. Vi opplever at de har reflektert over sangens potensiale og hvorfor de bruker sang i så stor grad som de gjør.

Alle informantene er opptatt av at sangen har en egenverdi; de synger fordi det er kjekt og fordi både de selv og barna liker det. Ifølge Nora B. Kulset (2019, s. 54) kan vi oppnå en tilstand av flyt, mening, håp og lykke når vi musiserer, hun kaller det for musikkglede. Informantene bekrefter dette og nevner glede flere ganger når de snakker om sang i barnehagen. Gallefoss (2022, s. 9) mener at mennesker er født med evnen til å glede seg over musikk og Brean og Skeie (2021, s. 21) skriver at barn har en medfødt tendens til å foretrekke sang. Informantene sier at spontansangen viser at barna har glede av å synge. Sæther (2016, s. 104-105) skriver at noe som kan utløse spontansang er følelsen av glede og slik understøtter han at barna har glede av å synge. Selv om innfallsvinklene er forskjellige, tolker vi at det er en klar sammenheng mellom teoriene til Kulset, Gallefoss, Sæther og Brean og Skeie om at sang har potensiale til å få frem de gode følelsene i oss. Informantenes erfaringer er med på å understøtte disse teoriene. Som nevnt tidligere må vi være oppmerksomme på at musikk og sang kan påvirke alle følelsene (Kulset, 2021; Brean & Skeie, 2021). Turøy (2019, s. 110-111) sier at barnehagelæreren kan bidra i barnas spontansang på en fremmende eller en hemmende måte. Informantene er opptatt av å fremme barnas spontansang og barnas egen sangkultur. Informant 1 og 2 sier at de arbeider bevisst med å legge til rette for spontansang ved å tilby et variert sangrepertoar, noe som også samsvarer med rollen som kultuformidler som Sæther (2017) presenterer. Informant 1 har også innredet avdelingen med bilder av sanger på veggene og instrumenter som står fremme.

Dette har han gjort bevisst for at barna selv skal ta initiativ til sangen, og han sier at barna synger mer etter han gjorde dette. Vi tolker det som at våre informanter møter barnas sanglige innspill på en fremmede måte. Informant 3 forteller om voksne som hysjer på barna når de for eksempel synger under måltidet; mange mener at sangen ikke passer inn i måltidet. «Jeg hysjer ikke på barna», sier han. Ved å hysje på barna kan de få en følelse av skam. Vi mener at når man hysjer på barnas sanglige innspill, kan vi bidra til å hemme barnas spontansang.

Som Onsrud (2019, s. 50-56) skriver, får barna brukt sin egen stemme når de synger. De synger for seg selv og også som middel for sosial interaksjon. For barna kan sangen virke meningsskapende og bidra til deres dannelsesprosesser (Onsrud, 2019, s. 48).

Barnehagelæreren har ansvar for å bygge videre på barnas egen sangkultur og tilby et variert sangrepertoar. Barnehagelæreren må arbeide bevisst med sang og bidra til barnas danning og gi dem verktøy til å kunne forstå verden. To av informantene sa at sang er en naturlig måte for barn å uttrykke seg på. Vi tolker det slik at disse informantene er opptatt av barnas danning, og at informantene legger til rette for barnas dannelsesprosesser ved å tilby dem et variert repertoar og ved at de legger til rette for barnas egne sanguttrykk og spontansang.

5.1.1. «Sang favner store deler av Rammeplanen»

Sæther (2019, s. 77) skriver som nevnt at musikkens egenverdi og musikkens nytteverdi ikke nødvendigvis er motsetninger. I barnehagen kan vi synge både fordi vi liker det, men også fordi det har en sammenheng med andre utviklingsområder. Informantene våre mener at sangens egenverdi må anerkjennes, men de arbeider også med sang fordi sangen har en nytteverdi. Informant 3 mener at sangen favner store deler av rammeplanen. Han arbeider bevisst med sang for å favne mange av områdene i rammeplanen. Alle informantene sier at de er bevisst på bruken av sang som pedagogisk verktøy og nevner språk som en viktig begrunnelse for bruken av sang. Kulset bekrefter i sin bok «Musikk og andrespråk» (2019, s. 43-44) at sang er en god metode for språkinnlæring. Hun skriver at «det er en overlapping i områdene for musikk og språk i hjernen» (Kulset, 2019, s. 43). Magnhild Selås bekrefter også at sang er en god måte å arbeide med språk i sin bok «Språkmøte i barnehagen» (2017, s. 203-204). Hun skriver at barn som ikke mestrer språket så godt kan oppleve språklig

mestring og flyt gjennom sang.

En finsk studie viser at barnehagebarn som ukentlig deltok i musikkksamlinger med sanger, regler og rytme fikk tydelig forbedret sine språkferdigheter (Kulset, 2019, s. 45). Barna som deltok i musikksamlingen, fikk økt ordforråd og hadde lettere for å oppfatte og produsere språklyder enn de som ikke deltok. Pedagogene som ledet musikksamlingene i denne studien, hadde høy kompetanse i musikk. Det kan henge sammen med at barnehagelæreren som leder arbeidet med sang i barnehagen bør være musikkpraktisk klok. Hodneland (2019, s. 79) sier at barnehagelæreren trenger å være leken i musikkfaglig samvær med barn. Videre sier hun at musikksamlingen må berøre barna, ellers er den likegyldig. Vi tolker det slik at i en musikksamling som er ledet av en pedagog som er musikkpraktisk klok, kan barna oppleve musikkglede. Kulset (2019, s. 54) sier at positive følelser er viktige for den kognitive utviklingen og for at læring skal skje. Med denne forståelsen kan det bety at sangen alene ikke nødvendigvis påvirker barns språklige ferdigheter, men at sang sammen med glede og et fellesskap preget av positive samspill, har større potensiale for å bedre barns språkutvikling.

Videre forteller informantene våre at de bruker sangen aktivt i tilvenningen av nye barn. Informant 1 og 3 inviterer nye barn og foreldre til sangring ukentlig hele våren før barna skal begynne i barnehagen etter sommeren. De har utelukkende positive erfaringer med dette, og mener tilvenningen om høsten går lettere etter de startet med sangring. Den danske undersøkelsen «Barnet i centrum» er med og bekrefter at ukentlige besøk i barnehagen noen måneder før oppstart kan være med på å lette tilvenningen (Drugli, 2017, s. 136). Informant 1 og 2 sier også at sangen blir brukt som overgangsobjekt. Ifølge Abrahamsen (2013, s. 75) kan et overgangsobjekt være en konkret ting, men det kan også være for eksempel en rutine eller et ritual. En sang som er kjent for barna hjemmefra kan i så måte brukes som et overgangsobjekt. Samtidig skriver Abrahamsen at det er barnet selv som skaper overgangsobjektet, det er barnet selv som bestemmer hva som binder dem til sine foreldre når de er atskilt. Vi tolker det slik at det kan legges til rette for sang som overgangsobjekt, men vi må være oppmerksomme på om barnet «godtar» det som et overgangsobjekt. Vi må være åpne for at barna trenger noe annet enn sangen for å holde ved like «kontakten» med mor og far når de er i barnehagen.

5.2. Utfordringer med barnehagens sangkultur

Alle informantene våre har jobbet med å løfte opp sangen og bygge en sangkultur i sine barnehager. Informant 1 og 3 har vært lenge på samme sted og kan derfor se en stor utvikling. Informant 2 har bare vært seks måneder på sitt nye arbeidsted, og sier at han har en vei å gå for å styrke og utvikle den sangkulturen som er der nå.

Men kan en ansatt kan ikke bygge opp barnehagens sangkultur på egenhånd? En informant forteller at han opplever at det er lavere terskel for å avbryte en sangstund enn en lesestund. Er dette fordi vi tenker at høytlesning har en større verdi i barnehagen? Vet vi ikke nok om hvordan sang påvirker barnas språkutvikling?

Kulset (2019) skriver om studier der det er sett på sammenhengen mellom barns språkutvikling og deltakelse i musikkksamlinger, der de barna som deltar på ukentlige samsamlinger med sanger, regler og rytmisk bruk av kroppen, kan forbedre barns språklige ferdigheter særlig knyttet til ordforråd og det å oppfatte og produsere språklyder (Kulset, 2019, s. 45). Ved å bruke studier og litteratur som viser den gode effekten sang har på barnas språkutvikling tror vi at det kan være med å styrke forståelsen av å ha en god og tydelig sangkultur i barnehagen.

Gallefoss (2022) skriver at det er opp til de enkelte barnehagene å velge hvordan de vil jobbe med de ulike fagområdene i barnehagen, så lenge de treffer Rammeplanens premisser. Videre skriver hun at sangen er så stor del av barnehagekulturen og det er så mange markeringer og daglige rutiner som har lange tradisjoner med sang tett knyttet til dem at det å synge i barnehagen nærmest er en selvfølge, og det skal være en av de kulturelle inntrykkene og estetiske opplevelsene vi lar barna få oppleve (Gallefoss, 2022, s. 16-17). Vi undrer oss dermed over sangens rolle i rammeplanen. Innledningsvis viser vi til at sang bare blir nevnt i forbindelse med språkopplæring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 48). Ordet musikk er imidlertid et mer brukt begrep. Når vi ser hvilke muligheter informantene våre viser til i sangarbeidet i barnehagen og sangens verdi, undrer vi oss om ikke sang burde vært skilt ut som et eget begrep i rammeplanen og ikke bare stå som en del av samlebegrepet *musikk*? Med tanke på rammeplanens fokus på at barnehagelæreren skal anerkjenne og støtte barnas egen kultur (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51-52) og sangen viser seg å være viktig del av denne kulturen, kan en spør seg om ikke en tydeliggjøring i rammeplanen

kunne bidratt til å sikre sangens plass i alle barnehager?

Informantene våre påpeker alle viktigheten av en godt etablert sangkultur i barnehagen, både blant voksne og barn. Men det å bygge opp en slik sangkultur byr på en del utfordringer både som et kollegialt fellesskap og for den enkelte i personalet. Informantene våre trekker alle fram begrepet stemmeskam som den største utfordringen. Dette begrepet trodde vi at kanskje var ukjent for våre informanter, men informantene våre trakk fram begrepet på eget initiativ under intervjuet og uttrykte begrepet både eksplisitt og implisitt.

Alle tre informantene har møtt kollegaer som er preget av dette. Informant 3 opplever at noen bruker det som en unnskyldning, eller en forklaring, på hvorfor noen ikke vil ha samlinger eller ikke synger med barna. Sett i forbindelse med det Hodneland (2019) skriver om barnehagepedagogen som en leken rollemodell, kan det tenkes at vi i enda større grad må arbeide med å bevisstgjøre og motvirke stemmeskam hos voksne. Dersom vi som barnehagelærere og rollemodeller bidrar til en negativ sangkultur i barnehagen, kan det tenkes at dette på sikt kan føre til en negativ sangkultur også hos barna? Ut fra de teoretiske perspektivene vi har presentert så langt i denne oppgaven tenker vi at stemmeskam er noe som må løftes fram og arbeides med forebyggende; for å hindre at barna selv utvikler stemmeskam når de vokser til. Kanskje vi må våge å være enda modigere for å hindre at framtidens barnehagelærere, som i dag er barn i våre barnehager, også utvikler stemmeskam?

Som barnehagelærer har vi flere roller og ansvarsområde, der veiledning av personalet er et av dem. Gallefoss (2022) skriver at vi må våge å tøyne grensene våre, vi skal selv velge de situasjonene vi føler oss trygge på i starten, men det er viktig å prøve. Dersom alle på avdelingen må ha samlinger, gjerne fordi det er knyttet opp til vakter, kan de usikre føle på mer ubehag og prestasjonsangst.

Gallefoss mener vi heller skal oppfordre alle til å delta sammen. Barnehagen har ofte et fast repertoar som brukes, dette er med å skape en trygghet og forutsigbarhet (Gallefoss, 2022, s. 54). Denne tryggheten og forutsigbarheten er til stede for barna, men reflekterer vi over at den også kan være en trygghet for personalet? Ved å reflektere over stemmeskam og barndomsbruddet kan vi kanskje hjelpe våre kollegaer med å se forbi denne skammen, og sammen jobbe mot at dette gjør vi for barna.

Informant 1 og 3 har jobbet systematisk med å inkludere personalet og sammen bygge en sangkultur. Det sier at dette gjøres for at alle skal få et eierforhold til sangen. Gallefoss oppfordrer til refleksjon om sang i barnehagen og ha et bevist forhold til det vi selv liker og har gode erfaringer med vil være å gi en god start. Det er lov å gå utenfor det faste og tradisjonelle, nye impulser tilføres og alle ressurser blir brukt (Gallefoss, 2022, s. 54-55).

Vi har i dette kapittelet diskutert noen av utfordringene knyttet til sangkulturen i barnehagen. Det vi fant svært interessant hos våre informanter er deres refleksjoner rundt utdanningens betydning for deres sangarbeid i barnehagen. Personalet som arbeider i barnehagen kommer inn i barnehagen med sin kompetanse, erfaringer, verdier og holdninger. Mange av disse gjenspeiler den utdanningen disse har fått. Våre informanter peker på at sangen vektlegges for lite i barnehagelærerutdanningen. På samme måte som i rammeplanen blir det opp til hver enkelt utdanningsinstitusjon og utdanningsprogram hvordan faginnholdet i KKK-emnet fordeles. Som barnehagelærerstudent kan en dermed risikere å møte en utdanning uten sang? Vi mener at forskningen som er vist så langt i denne oppgaven sier noe om viktigheten av sangarbeidet i barnehagen. Kanskje dette også impliserer at utdanningsinstitusjonene i større grad må bidra til dette gjennom faginnholdet i utdanningene? Kanskje vi som studenter rett og slett må synge mer? Kanskje en styrking av sangen i barnehagelærerutdanningen på sikt kan bidra til å styrke sangkulturen i barnehagene også?

7. Oppsummerende konklusjon

Da vi startet på denne bacheloroppgaven ønsket vi å fordype oss i sangens muligheter, få kunnskap om utfordringene knyttet til sang, og råd om hvordan vi kunne arbeide med dette. Gjennom arbeidet med denne bacheloroppgaven har vi lest forskning og teori som har vist mangfoldige muligheter for sangarbeid i barnehagen. Dette fikk vi også bekreftet av våre informanter. I vårt møte med informantene opplever vi at alle tre har musikkpraktisk klokskap. De viser en stor forståelse for hvorfor og hvordan barnehagelærerne kan bruke sang i barnehagen.

For å bygge en sangkultur i sine barnehager har de jobbet systematisk over tid, noe som har gitt gode resultater. Dette ønsker vi å ta med oss inn i rollen som barnehagelærere. Stemmeskam er den største utfordringen våre informanter har ved sangarbeidet. Måten de har jobbet med dette er at de sammen med personalet har satt ord på stemmeskammen. Det har gitt oss en forståelse på hvor stor plass stemmeskammen kan ta, og at det er en viktig del av jobben med å bygge sangkultur.

Vi tror et større fokus på sangens muligheter i utdanningen vil hjelpe barnehagelæreren å bygge en sangkultur.

Vi mener også for at sangen skal blomstre, forutsetter det positive samspill og felles glede mellom barna og personalet.

For å konkludere med vår problemstilling: «Hvilke muligheter og utfordringer møter tre barnehagelærere i sitt arbeid med sang i barnehagen»? mener vi at det finnes mangfoldige muligheter ved bruk av sang, og utfordringene kan vi jobbe systematisk med over tid for å styrke sangkulturen i barnehagen.

8. Kildeliste

- Abrahamsen, G. (2013). En god start i barnehagen -toleranse for avskjed i tårer og tid til det nødvendige. I Haugen, S., Løkken, G. & Rothle, M. (2013). Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger. Cappelen Damm Akademisk.
- Angelo, E. (2019). Hvorfor musikk? I Sæther, M. & Angelo, E. (2019). Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter. Universitetsforlaget.
- Angelo, E. (2019). Hvorfor musikk? I Sæther, M. & Angelo, E. (2019). Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Askland, L. & Sataøen, S. O. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (4. utg.). Gyldendal.
- Balsnes, A. H., Danbolt, I., Hagen, L. A., Haukenes, S., Knigge, J. & Schei, T. B. (2022). «Det finnes en sang for alt!» Ansattes begrunnelser for sang i barnehage og skole – en empirisk studie. I Strøm, R. V., Eiksund, Ø. J. & Balsnes, A. H. (red.) (2022). *Samsang gjennom livsløpet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2022). *Bacheloroppgaven*. I Bergsland, M. D. & Jæger, H. (red.) (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Björnström, E. B. (2020). Ansatte er redde for å synge i barnehagen. Universitetet i Stavanger. [Ansatte er redde for å synge i barnehagen \(forskning.no\)](https://forskning.no)
- Brean, A. & Skeie, G. O. (2021). *Musikk og hjernen. Om musikkens magiske kraft og fantastiske virkning på hjernen*. Cappelen Damm.
- Cejka, D. A., Gujord, A-K. H. & Selås, M. (2017). *Ein mangfaldig barnehage*. I Selås, M. & Gujord, A-K. H. *Språkmøte i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Christoffersen, L. & Johannessen A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M. B. & Lekhal, R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Gallefoss, I. (2022). *Mer musikk i barnehagefellesskapet!*. Fagbokforlaget.
- Gunnestad, A. (2019). *Didaktikk for barnehagelærere. En Innføring* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Hodneland, K. G. (2019). *Den lekne barnehagelæreren*. I Schei, T. B. (red.) (2019). *Musikkpraktisk klokskap i arbeid med barn i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Holgersen, S-E. (2022). *Dedikerte sangere i amatørkor under covid-19-pandemien*. Strøm, R. V., Eiksund, Ø. J. & Balsnes, A. H. (red.) (2022). *Samsang gjennom livsløpet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling muntlig og skriftlig* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Killén, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning* (2. utg.). Kommuneforlaget.
- Knigge, J., Danbolt, I. Hagen, L. A. & Haukenes, S. (2021). The current status of singing in kindergartens in Norway. Nordic research in music education. [The current status of singing in kindergartens in Norway | Nordic Research in Music Education \(nrme.no\)](https://www.nrme.no/)
- Kulset, N.B. (2018). *Din musikalske kapital*. Universitetsforlaget.
- Kulset, N.B. (2021). *Din musikalske kapital* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammeplan for barnehagen. Utdanningsdirektoratet.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal.
- Lehn, E. W. & Sivertsen, A. H. (2022). *Barnehagens betydning for livsmestring*. Fagbokforlaget.
- Nikolopoulou, K. (2022). *What is purposive sampling? Definition & Examples*. Scribbr. [What Is Purposive Sampling? | Definition & Examples \(scribbr.com\)](https://www.scribbr.com/what-is-purposive-sampling/)

- NTB Nyheter (2020, 14 mars) Italienerne i koronakarantene synger fra balkongene, Dagsavisen. Hentet 25.04.2023 fra [Italienerne i koronakarantene synger fra balkongene – Dagsavisen](#)
- Onsrud, S.V (2019) *Sang som meningsskapning og danning i barnehagen – om sangrepertoarets muligheter og grenser*. I Schei, T.B (red.) (2019) *Musikkpraktisk klokskap i arbeid med barnehagebarn*. Fagbokforlaget.
- Ruud, E. (2022). *Sang*. Store Norske leksikon. [sang – Store norske leksikon \(snl.no\)](#)
- Sando, S. (2022). *Fra nysgjerrighet til vitenskap*. I Bergsland, M. D. & Jæger, H. (red.) (2022). Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen. Cappelen damm akademisk.
- Selås, M. (2017). *Språkstimulering*. I Selås, M. & Gujord, A-K. H. (red.). *Språkmøte i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Stang, L. & Ryste, M. E. (2023). *Markeringene etter terrorangrepene i Norge 22. juli 2011*. Store Norske Leksikon. [Markeringene etter terrorangrepene i Norge 22. juli 2011 – Store norske leksikon \(snl.no\)](#)
- Sæther, M. (2019). *Musikalsk utvikling -en helhet*. I Sæther, M. & Angelo E. (2019). *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Sæther, M. (2017). *Musikk og estetiske prosesser i barnehagen*. I Bakke, K., Jenssen, C. & Sæbø, A. B. (2017). *Kunst, kultur og kreativitet. Kunstfaglig arbeid i barnehagen* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Søbstad, F. (2006). *Glede og humor i barnehagen*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Turøy, A. K. W. (2019). *Sanglig utvikling og musikalsk fellesskap i barnehagen*. I Schei, T. B. (2019). *Musikkpraktisk klokskap i arbeid med barnehagebarn*. Fagbokforlaget.
- Vist, T. (2013). *I lyden bor barnet, i barnet bor lyden. -Om små barns forhold til musikk*. I Haugen S., Løkken, G. & Rothle M (red.) (2013). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. Cappelen Damm Akademisk.

Öhman, M. (2016). *Samtaler og samspill med barn. Mer enn bare snakk*. Pedagogisk forum.

Åberg, A & Taguchi, H.L. (2006). *Lyttende pedagogikk- etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Universitetsforlaget.

9. Vedlegg

9.1. Intervjuguide

Vedlegg nummer 1

- 1: Kan du fortelle litt om deg selv? (kompetanse/utdanning/arbeidsoppgaver etc.)
- 2: Hvordan benytter du sang på avdelingen din?
- 3: Hvordan benyttes sang i barnehagen din?
- 4: Hvorfor synge
i barnehagen?
- 5: Hvilke egne utfordringer opplever du i forhold til å bruke sang i barnehagen?
- 6: Opplever du at sangens egenverdi blir anerkjent i barnehagen?
- 7: På hvilken måte opplever du det?
- 8: Vil du fortelle litt om hvordan du bruker sangen på din avdeling?
- 9: Hvilke tanker har du om hvorfor du gjør dette?
- 10: Opplever du begrensninger eller motstand fra dine kollegaer rundt sangaktiviteter, og i så fall på hvilken måte?
- 11: Hvordan jobber du med å motivere dine kollegaer
- 12: Opplever du at sang er et nyttig pedagogisk verktøy i barnehagen? Og på hvilken måte
- 13: Hvilke betydninger opplever du at sang kan ha for barna?
- 14: Hvordan tror du barna på din avdeling opplever sangen?
- 15: Hvilke tanker du om å bruke musikk fra Spotify / YouTube kontra det å synge selv, og evt bruke instrumenter?
- 16: Hvilken betydning har din rolle for sangen?
- 17: Har du opplevd endring i hvilken plass eller rolle sangen har i barnehagen i løpet av din karriere? (Hvor mye synges det, og hvorfor)
- 18: Andre kommentarer?

9.2. Samtykkeskjema

Vedlegg nummer 2

Vil du delta i undersøkelsen til bachelorprosjektet *Sang i barnehagen*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i undersøkelsen til et bachelorprosjekt hvor formålet er å se på sangens formål og hvordan sang kan brukes som et hjelpemiddel i hverdagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi skal skrive en bachelor oppgave der problemstillingen vår er: *Hvilke muligheter og utfordringer møter tre barnehagelæreren i sitt arbeid med sang i barnehagen?* Med dette ønsker vi å undersøke muligheter og utfordringer for sang i barnehagen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi har valgt å spørre deg for vi har hørt at du har et engasjement for sang og vi ønsker å høre dine erfaringer og synspunkt rundt dette.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi ønsker å bruke intervju som metode. Dette intervjuet vil være anonymt og det blir ikke gjort lydopptak, kun notater.

Spørsmålene vil gå på hvordan og hvorfor. Vi vil bruke semistrukturert intervju, det vil si at vi har en del spørsmål klare før intervjuet starter, men at vi også lager rom for oppfølgingsspørsmål. Intervjuet vil ta ca 45 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst innen gitt frist, trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle data fra deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Undersøkelsen vil ikke samle inn personopplysninger, og datamateriale vil anonymiseres, slik at ingen deltakere er gjenkjennbare i den endelige oppgaven.

- Veileder Rebecca Almås og studentene Brit Oddny Nygård, Ingvild Totland og Marie Nesvåg vil ha tilgang til materialene.

- Tiltakene vi vil gjør for at uvedkommende får tilgang til personopplysningene er at de blir anonymisert med en kode/fiktive navn.

Prosjektet vil ikke behandle personopplysninger

Prosjektet vil ikke innhente og behandle personopplysninger. Prosjektet vil etter planen avsluttes 25. mai 2023. Eventuelt trekk av samtykke for å delta, må gjøres innen denne datoen.

Hvis du har spørsmål til studien, ta kontakt med:

- Høgskulen på Vestlandet : Rebecca Almås.
- Mail: Rebecca.Almas@hvl.no

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Rebecca Almås
Nesvåg

Student

Brit Oddny Nygård

Student

Ingvild Totland

Student

Marie

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *sang i barnehagen* og jeg (sett kryss i ruten som stemmer):

- Samtykker til å delta i prosjektet
- Samtykker ikke til å delta i prosjektet

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

NB! Prosjektet skal ikke behandle personopplysninger, og derfor skal dette informasjonsskrivet ikke signeres!